

היום נלמד בעזרת ה':

ראש השנה דף כ

(המשך מדף קודם)

שלחו ליה למר עוקבא: לעולם בית דין מקדשים את חודש אדר הסמוך לניסן (בשנה מעוברת הוא חודש אדר ב') ביום השלושים שלו. אפילו אם לא באו עדים להעיד על חידוש הלבנה. (יש כח לבית דין לעשות כן כמובא להלן 'אתם' אפילו מזידים).

מתיב רב נחמן: מובא במשנה להלן שבשני חודשים בלבד - ניסן ותשרי - העדים שראו את חידוש הלבנה ביום ל' לחודש שחל בשבת, מחללים את השבת והולכים מחוץ לתחום לירושלים להעיד על קידשו החודש. מפני שכל המועדים תלויים בתאריך של שני החודשים הללו, ולכן צריך לדעת האם התחדשה הלבנה ביום ל' או ביום לא'. אבל אם תמיד חודש אדר חסר, מדוע יש צורך לעדים לחלל את השבת, והרי בכל מקרה יקבע ראש חודש ביום ל'?

הגמרא מתרצת שיש מצוה לקדש על פי הראיה, ולצורך קיום המצוה הזו מחללים העדים שבת.

איכא דאמרי: רב נחמן מקשה כך: אם תמיד חודש אדר חסר, מובן מדוע העדים מחללים שבת - בכדי לקיים את מצות קידוש החודש על פי הראיה. אבל אם לעיתים מלא ולעיתים חסר, אין צורך לחלל שבת, כי בית דין יכולים להמתין ליום ראשון ואז יבואו העדים ויקדשו את חודש אדר ביום לא' על פי הראיה? (ג.ב. המפרשים מקשים הרי העדים ראו ביום ל' ולא ביום לא'?)

הגמרא מתרצת שמדובר שיום לא' חל בשבת, ולכן אם לא יגיעו העדים בשבת, יקדשו ב"ד את החודש שלא ע"פ הראיה ותתבטל המצוה.

מתיב רב כהנא: במשנה המובאת להלן כתוב שכאשר בית המקדש היה קיים, היו מחללים על כל החודשים מפני תקנת הקרבן של ראש חודש שיוקרב בזמנו. מכאן מוכח שהסיבה שמחללים את השבת אינה בגלל המצוה לקדש ע"פ הראיה, שאם כן

(המשך בדף הבא ↓)

לא היה הדבר תלוי בבנין בית המקדש או בחורבנו, אלא כל הטעם הוא משום תקנת הקרבן. ואם כן גם בניסן ותשרי שמחללים עליהם לאחר החורבן, הטעם הוא משום תקנת המועדות שיהיו בזמנם.

דבר זה מתאים רק אם חודש אדר לעיתים מלא ולעיתים חסר, שאז יש צורך לדעת מתי יחול ר"ח ניסן בכדי שפסח יחול בזמנו.

כי אתא עולא: מארץ ישראל לבבל, סיפר שעיברו בית דין את חודש אלול ועשו אותו בן שלושים יום. עולא תוהה האם בני בבל יודעים מהי הטובה הגדולה שנעשתה להם בכך.. לדעת עולא משום ירקיא בכדי שלא יכמשו הירקות כאשר יחולו שבת ויו"ט סמוכים זה לזה (אם היה החודש חסר). לדעת רבי אחא בר חנינא משום מתיא שלא יסריחו כשאר יחולו שבת ויום הכיפורים סמוכים זה לזה, ולא יוכלו לקבור את המתים שימותו בשבת עד לאחר יום כיפור.

איכא ביניהו יוה"כ שחל להיות אחר השבת: שאז אין צורך לעבר את החודש משום הירקות שלא יכמשו, שהרי בכל מקרה לא אוכלים ביום כיפור, ובמוצאי יום כיפור ילכו וילקטו מהגינה ירקות חדשים.

איכא ביניהו יו"ט הסמוך לשבת: שאז משום ירקיא מעברים אבל משום מתיא לא כי אפשר לקבור את המת על ידי גויים.

איני והתני רבה בר שמואל: שגם אם יש צורך בכך אין מעברים את החודש, אלא רק על פי הראיה?

הגמרא מתרצת שאין 'מקדשין' את החודש - כשלא נראה הירח ביום שלושים בכדי לעשות אותו חסר, אבל כן 'מעברים' את החודש - כשנראה הירח ביום שלושים ממתנים מלקדשו עד ליום לא' אם יש צורך בכך. וכך גם היו מאיימים על העדים שראו את הירח ביום שלושים שלא יעידו, בכדי שיוכלו בית דין לעבר את החודש. אבל לא היו מאיימים עליהם שיעידו שקר שראו אותו ביום שלושים כשבאמת לא ראוהו.

הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא: דעת 'אחרים' (=רבי מאיר) שלעולם אין מעברים ולא מקדשים כלל את החודשים שלא בזמנם, כי לעולם סדר החודשים לפי המולד אחד מלא ואחד חסר (שהרי היקף החודשי של הלבנה הוא כט' וחצי יום, ולכן אחד לחודשיים ישנו יום נוסף והחודש מלא).

לדעת אחרים שחודשי השנה חלים באופן קבוע במתכונת של חודש מלא וחודש חסר, נמצא שלעולם מספר ימי השנה הוא 354, וכשמחלקים אותם לשבועות (7:354) מקבלים שארית של 4 ימים, הם הארבעה ימים המבדילים בין שנה לשנה (כל שנה מתחילה ארבעה ימים בשבוע אחרי השנה הקודמת), ובשנה מעוברת מתוסף חודש-חסר נוסף, המוסיף יום אחד לתחילת השנה הבאה (4:29).

רב דימי מנהרדעא מתני איפכא: מאיימין על העדים ביום ל' כשלא נראה הירח שיעידו שראו אותו, בגלל שהדבר לא יתוודע לרבים. אבל אין מאיימין עליהם כאשר נראה הירח ביום ל' שלא יעידו עליו, שהרי כולם ראו את הירח ויתוודע הדבר שבית דין עיברו את החודש במזיד.

אמר שמואל: אני יכול לתקן את לוח השנה בלא צורך בעדותם של עדים על חידוש הלבנה, מפני שאני בקיא בהילוכי הלבנה והמזלות. אך הוא לא ידע להסביר את הרמז המוצפן בברייתא המוכנה 'סוד העיבור' (הכתובה ברמזים): 'נולד קודם חצות או נולד לאחר חצות' - כלומר שיש חילוק ביניהם, והשאלה היא מהו?

צריך שיהיה לילה ויום מן החודש: אם נראית הלבנה הישנה בליל יום שלושים לא מקדשים את החודש ביום שלושים, כי צריך שיהא גם הלילה של היום שרוצים לקדש אותו מהחודש החדש (כפי שתבאר הגמרא להלן). המשמעות המעשית לכלל הזה, שאם נראתה הלבנה הישנה בליל שלושים כבר לא מאיימים על העדים שיעידו שראו את הלבנה החדשה ביום שלושים, שהרי כולם ראו את הלבנה הישנה בלילה ויודעים שהלילה שייך לחודש שעבר.

וזו שאמר אבא אבוב: בנוסף שלח רבי זירא מארץ ישראל ביאור לסוד העיבור: צריך לחשב את זמן מולד הלבנה, ואם על פי החישוב הירח נולד קודם חצות אנו יודעים שהוא יראה ברקיע לפני השקיעה. אבל אם המולד לאחר חצות אנו יודעים שלא יתכן שיראה לפני השקיעה (מדובר בבני א"י שהלבנה מתכסה מהם שש שעות לאחר חידושה, ולכן אם נולד לאחר חצות אינו יכול להיראות עד שיעברו שש שעות וזהו לאחר השקיעה).

הנפקא מינה בידיעת סוד העיבור לצורך חקירת העדים, שאם יאמרו שראו אותו לפני השקיעה בזמן שהוא נולד לאחר חצות אנו יודעים שהעידו שקר.

נד' שעי מיכסי סיהרא: עשרים וארבע שעות הירח מתכסה מעיני הרואים. הדבר קורה כי שש שעות לפני המולד ושש שעות לאחר המולד אין אפשרות לראותו כלל. אבל ישנם עוד שתיים עשרה שעות שלא רואים אותו – בני בבל השוכנים במזרח מתכסה מהם 6 שעות לפני המולד ו18 שעות לאחר המולד, ואילו לבני ארץ ישראל הוא מתכסה 18 שעות לפני המולד ו6 לאחר המולד. טעם הדבר כי הירח לפני המולד נמצא בקרן דרומית מזרחית ואילו לאחריו הוא נמצא בקרן דרומית מערבית. בני בבל שוכנים סמוך למזרח ובני ארץ ישראל שוכנים סמוך למערב.

הנפק"מ בידיעת הדברים בשביל חקירת העדים, שאם יאמרו שראו את הירח הישן וגם את החדש בתוך 24 שעות נדע שהם שקרנים.

מערב עד ערב: נאמר לגבי שביתת יום הכיפורים 'מערב עד ערב תשבתו שבתכם' - מכאן שהיום הולך אחר הלילה. ונאמר בענין חג הפסח שהחג יחול 'עד יום האחד ועשרים לחודש בערב' - מכך שהוא נגמר בערב, מוכח שהיום הולך אחר הלילה ולא הלילה אחר היום.

הנפק"מ מהיכן לומדים את הפסוק: אם לומדים מיום כיפור - אפילו אם נראה הירח הישן בתחילת הלילה לא מקדשים את החודש למחרת שהרי יום זה שייך לחודש שעבר. אבל אם לומדים מפסח - אם נראה הירח בתחילת הלילה מקדשים את החודש למחר, מכיון שמפסח לומדים שרק מחצות הלילה ואילך הלילה הולך אחר היום, שהרי עד חצות ליל פסח שייך הלילה ליום יד' בו נשחט הפסח ועד חצות זמן אכילתו (עד חצות גם זמן מצות אכילת מצה, ואילו מחצות ליל ראשון של פסח ועד סוף ימי הפסח אכילת מצה היא רשות).